

Gooise Heemtuin ook in 2021 verrassend!

Tekst en fotografie Wouter Nugteren
November 2021

De IVN Werkgroep Heemtuin Educatie verzorgt het onderhoud van de Wilde Plantentuin van de Stichting Wilde Planten Blaricum. De bijna 2000 m² grote heemtuin kent dankzij haar miniatuur Gooise landschapjes, een grote verscheidenheid aan flora en fauna. Door informatiepanelen en het plaatsen van steeketiketten bij bloeiende planten geven wij, ook bij afwezigheid, een beeld van wat er op dat moment groeit en bloeit. Van eind maart tot en met eind oktober werkt de werkgroep op woensdagochtenden aan tuinonderhoud. Belangstellenden zijn welkom voor een rondleiding, om rond te kijken of om gezellig mee te werken. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom, ook oproep vrijwilligers. Op verzoek verzorgt de werkgroep rondleidingen voor groepen. In de wintermaanden wordt er niet gewerkt. De tuin is het gehele jaar vrij toegankelijk. De Gooise Heemtuin is te vinden aan de Woensbergweg, naast de gemeentelijke begraafplaats van Blaricum en achter bijenschans Steegland. De heemtuin is voor rolstoelen beperkt toegankelijk.

Nazomer en winterstop

De laatste woensdag van oktober sloten we ons werkseizoen officieel af. Tot komend voorjaar is de heemtuin in rust. De jaarlijkse winterstop is een goed moment om terug te zien op wat er na de vorige heemtuinblog allemaal is gebeurd. Een terugblik en een beetje namijmeren.

De Gooise Heemtuin is voor de natuurliefhebber bij uitstek geschikt om de wisseling van de seizoenen op de voet te volgen. Elk seizoen schuift andere ervaringen naar voren. En al weet je na jaren ervaring wat je ongeveer kunt verwachten, de tuin houdt altijd verrassingen achter de hand.

De nazomer bracht een grootse bloemenpracht op de been. Zowel kwalitatief als kwantitatief. De heide bloeide in de nazomer ongekend mooi en een bedwelmende geur suggereerde vele openstaande honingpotten.

Inheemse wilde planten, zoals die in de heemtuin, zijn aangepast aan lokale klimaat- en bodemcondities. Ze hebben zich daar op eigen kracht gevestigd en hebben een nauwe relatie opgebouwd met de gemeenschap van omringende planten en dieren. Ze zijn in hun levenscyclus op een bepaalde manier van elkaar afhankelijk. Samen zijn ze sterk. Gaat het goed met de een, dan is er altijd wel een soort die daarvan profiteert. Of andersom. Dat geldt ook de inheemse insecten die vaak "eigen" planten nodig hebben voor hun ei-afzet, voedsel of overwintering. Een voorbeeld: de Kleine vuurvlieder, een vaste gast in de heemtuin, kan niet zonder Schapenzuring of Veldzuring om eitjes af te zetten. Het zijn planten die je in de heemtuin kunt vinden. Het Bont zandoogje, dat we ook vaak in de tuin treffen, is een vrij algemene standvlinder die zijn leefgebied vanuit open bos naar tuinomgeving heeft uitgebreid. Ook deze vlinder vindt in de Gooise heemtuin een prima habitat.

Het Stijf havikskruid dat de Leemhelling in augustus en september domineert, probeert al jaren de tuin over te nemen. Deze coup is tot op heden niet gelukt, maar dat is mede te danken ons gebruik van schaar en onkruidsteker. Een veld felgeel Stijf havikskruid is prachtig om te zien, maar als we niet corrigerend ingrijpen worden andere planten verdrongen en dreigt in de heemtuin een soort monocultuur te ontstaan. Daar staat tegenover dat deze rijkbloeiende soort uit de composietenfamilie een belangrijke nectarbron is.

We zagen dit jaar relatief weinig Honingbijen, waarschijnlijk vlogen die wat meer op de bloemenstroken langs de akker tegenover de heemtuin. Dit was in het voordeel van nectar zoekende wilde bijen, zweefvliegen en andere insecten die in de heemtuin minder concurrentie te duchten hadden. De Honingbij is een generalist die overal nectar en stuifmeel kan ophalen. Wilde bijen, vaak specialisten, moeten het voor nectar en stuifmeel hebben van specifieke inheemse planten. In Nederland leven er ruim 350 soorten. Wilde bijen hebben het wereldwijd moeilijk als gevolg van diverse omstandigheden. 55% van de Nederlandse wilde bijen wordt ernstig bedreigd of is al verdwenen. In de heemtuin kunnen wij ze een helpende hand bieden

Het insectenhotel werd vanaf de lente goed bezocht en we hebben er bijzondere gasten gezien. Daarover schreef ik iets in mijn vorige heemtuinblog.

In 2021 waren de weersomstandigheden voor een aantal soorten (ongewenste) grassen uiterst gunstig, voor hen werd het zelfs een jubeljaar. Hoe mooi die grassen individueel ook kunnen zijn, met die overdaad die ieder jaar sterker lijkt te worden zijn we niet blij. Vergrassing op zandgronden, zoals bij ons, is een landelijk probleem en heeft mede te maken met stikstof uit de lucht. De eerste remedie daartegen is maaien, maaisel afvoeren en de bodem verschralen. Dat doen we nauwgezet.

In september organiseerden agrarische ondernemers een succesvolle fietstocht voor en door Blaricommers, met bezoeken aan een reeks lokale bezienswaardigheden. Heemtuin en bijenschans waren daarbij. Als goede burens hebben we samengewerkt om de bezoekers met rondleidingen te ontvangen. Voor veel deelnemende Blaricommers bleek de tuin onbekend, maar ook een verrassende ontdekking. Mede door Corona kozen in 2021 steeds meer mensen voor natuurbezoek en dat zagen we terug in bezoekersaantallen.

Als werkgroep hebben we extra aandacht gegeven aan verbetering van onze rolstoeltoegankelijkheid. De hoofdroute is waar nodig verbreed en rolstoelgebruikers kunnen het centrum van de tuin, wellicht met enige hulp van een begeleider, goed bereiken. Een routebordje bij de ingang van de tuin helpt ze op weg. Om het intieme karakter van de tuin niet te verstoren lieten we smalle padjes ongemoeid.

Zandpaden groeien gemakkelijk dicht en dat willen we in de heemtuin graag voorkomen. Regelmatig schoffelen en kanten afsteken is dan de boodschap.

Op zonovergoten (na)zomerdagen heeft de Bastaard zandloopkever hier zijn territorium. Ze zijn dan in tientallen aanwezig. Deze vrij grote loopkevers houden niet van vliegen, ze zijn waakzaam en als je te dicht nadert naar hun smaak vliegen ze kort op om iets verder neer te ploffen. Ze hebben een donker dekschild met lichtere dwarsbanden. Pas van heel dichtbij zie je dat ze ook prachtig iriserende metallic kleuren hebben. Het zijn felle en snelle rovers. Met hun enorme kaken overvallen ze alle insecten die ze aankunnen. Hun larven houden zich schuil in de loodrechte tunneltjes die je in de zandpaden ziet.

September/oktober bracht al wat herfst sfeer in de tuin. Het Havikskruid begon te pluizen maar er was ook veel nabloei. Er waren nog vrij veel vlinders actief, vooral witjes. Wilde bijen minder vaak. Vogels lieten zich nauwelijks meer horen, die zijn dan in de rui of bereiden zich voor op de herfsttrek. Opgewekt klonken wel de Roodborstjes die ons vol overgave lenteverlangens leken toe te zingen. Ze moeten nog wat geduld hebben. Het is niet ongewoon dat ze ons tijdens tuinwerk opzoeken, maar nu kwamen ze wel heel dichtbij. Waarschijnlijk waren ze net uit het hoge noorden van Scandinavische overgevlagen om in onze streken te overwinteren. Ze zijn de gevaarlijke kanten van de mens niet gewend.

September ging over in oktober. De Kleine vuurvlinder en het Klein geaderd witje vlogen nog, maar ze begonnen er sleets uit te zien. De Dagpauwoog was daarentegen fris en sterk. Je zag er nog veel rondvliegen. Ze zullen als volwassen vlinder overwinteren.

Het leven bij het insectenhotel was al tot stilstand gekomen. Zelfs op de warmste dagen was er geen activiteit meer te zien. De bewoners zaten veilig en wel in hun verzegelde holletjes. Volgend voorjaar komen ze naar buiten. Op warme plekken uit de wind jaagden nog wat libellen en hier en daar was wel een Bont zandogje te zien dat met breed gespreide vleugels wat herfstzon probeerde op te pakken.

Het echte herfstseizoen kwam dit jaar laat op gang en het duurde lang voordat de paddenstoelen op stoom kwamen. Het begon met kleine soorten. Onder de dikke tak waarmee we de oever van de Libellenplas afschermden, ontdekten we op het hout piepkleine paddenstoeltjes, slechts enkele millimeters groot. De geraadpleegde app Obsidentify wist zich er geen raad mee, want ze waren te klein om ze te identificeren. Gelukkig werkte een "ouderwets" paddenstoelenboek een beetje mee door Mycena te suggereren. Maar welke uit deze familie?

Vreemd genoeg ontbrak dit jaar een vaste gast als de Vliegenschwam.

Een greep uit de vele aangetroffen paddenstoelen. Met de klok mee: Mycena spec. (?), Paarse knoopzwam, Rupsendoder, Houtknotszwam, Rode zwavelkop, Schubbig bundelzwam, Heide knotszwam, Gewone zwavelkop.

De laatste werkdag van het seizoen vierden we met het volledige team. Er lagen nog enkele klusjes op uitvoering te wachten zoals paden die nog een veegbeurt nodig hadden, de laatste hand leggen aan het rolstoelpad, bremstruikjes verplanten naar het heidegebiedje, vergeten Amerikaanse vogelkers verwijderen en hier daar nog wat maaien. We sloten de geplande “einde seizoenwerkzaamheden” relaxt af met koffie en wat lekkers.

Helemaal klaar waren we daarmee niet, want er moesten nog wat strookjes humushelling worden afgeplagd. Dat deden we twee weken later. De blootgelegde aarde mag tot het voorjaar braak liggen zodat we al vroeg in het seizoen een loepzuiver biologisch bloemen/plantenmengsel kunnen inzaaien.

De bomen zijn min of meer vrij van blad en na alle arbeid ziet de tuin er desolaat uit. Dat is mogelijk tot schrik van onze vaste bezoekers. Ter geruststelling hebben we bordjes “De tuin is nu in winterrust” geplaatst.

Bij ons vertrek in november bloeiden aan de oever van de Libellenplas Moerasvergeetmenietjes. Normaal geldt een bloeitijd van april tot augustus. Symbolisch? In ieder geval leuk! We komen begin april terug.

In het kalenderjaar 2021 hebben inventarisaties mooie resultaten opgeleverd. De nu volgende cijfers zijn indicatief en gelden tot de inventarisaties zijn uitgewerkt. We konden liefst 220 verschillende soorten “Gooise” bloeiers in de tuin noteren, waaronder Blauwe knoop, Echte guldenroede, Steenanjer, Ruige weegbree, Wondklaver, Grote boterbloem, Bleekgele hennepnetel, Kamgras. Het zijn soorten die geclassificeerd zijn als “kwetsbaar” of “gevoelig”. De tuin herbergt verder ruim 40 mos soorten waaronder het zeldzame Fijn draadmos en ongeveer 45 verschillende korstmossen.

Als IVN-werkgroep Heemtuin Educatie hebben we een voorlichtende taak. Dat doen we vooral vanuit de heemtuin. Door middel van deze blog maar ook op [facebook IVN Gooi en omstreken](#) houden we belangstellenden (onregelmatig) op de hoogte van de ontwikkelingen in de heemtuin waar altijd wat valt te beleven. Volg ons!

Graag tot 2022 bij de volgende blog.

Heemtuin blog

Tekst en fotografie Wouter Nugteren

Augustus 2021

Het waren gigantische regenbuien die de afgelopen tijd over de heemtuin trokken. Al dat regenwater plus de relatief warme buitentemperatuur gaven een boost aan de groei, vooral van wilde grassen. Met name Kweekgras reageerde buitensporig. Op het kalkterreintje grepen ze hun kans na het uitbloeien van het dominante Cipreswolfmelk. Vooral kleine planten bleken moeilijk tussen de grassen terug te vinden.

Het grote informatiepaneel bij de entree van de tuin leek de winter en het vroege voorjaar goed te hebben doorstaan. Toch stond het bord halverwege de lente wankel op de poten. Bij nader inzien bleken die volledig te zijn doorgerot. Door hergebruik van delen van het oude bord en het 'spalken' van de twee oude poten met stevige hardhouten balken hebben we het bord gerepareerd en staat het weer stevig op 'eigen benen'. Voorzien van informatieve teksten en nieuw aangeschafte zoekplaten is het in gebruik genomen.

De heemtuin biedt door haar inrichting met diverse Gooise mini-landschapjes (zie de plattegrond) een grote verscheidenheid aan habitats voor planten. We houden van de natuur, van planten. Wie goed en geïnteresseerd waarneemt kan er leuke ontdekkingen doen. Als je de tuin in alle rust benadert blijkt de verscheidenheid in soorten ongedacht groot. Al met al tellen we ruim 230 soorten. De Gooise natuur is nog steeds rijk. De steeketiketten, her en der in de tuin geplaatst, helpen je op weg, het hele bloeiseizoen door. Leuk is ook het volgen van de dynamiek van het jaargetijde. Als vrijwilligers besteden we daar aandacht aan. En als IVN-ers dragen we ons enthousiasme graag over aan het publiek.

Na het ingaan van de Coronamaatregelen is het bezoek aan de tuin flink toegenomen en hebben we ook vaker direct contact met onze bezoekers. Dat is een winstpunt.

Vingerhoedskruid op de Humuswal

Blaassilene

Beemdkroon met Grote rupsdoder

Heelblaadjes

Klein geaderd witje op Koninginnekruid

Blauw glidkruid

Zwarte toorts

Betonie

Brede wespenorchis

Rietorchis

Steenanjer

Wilde marjolijn

Wilde aardbei (heel lekker)

Struikhei aan de rand van de leemkuil

In 2017 vierden de Gooise afdelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) en IVN Natuureducatie hun jubileum met respectievelijk 100 en 50 jaar. De feestvierders tracteerden de Gooise Heemtuin op een indrukwekkend insectenhotel. Voor de Gooise heemtuin was het een waardevolle aanwinst en voor de wilde bijen in de tuin een geweldige opsteker. Na een wat moeizame start in haar eerste jaar is het bouwsel geweldig in trek.

Als werkgroep IVN Heemtuin Educatie gaat onze aandacht verder dan wilde planten. Veel soorten dragen bloemen en daar komen uiteraard insecten op af. Ze horen er dus bij. Zodra de zonnewarmte voldoende vat heeft op de heemtuin, komen als bij toverslag warmte minnende soorten tevoorschijn: vlinders, (wilde) bijen, zweefvliegen en zo meer. Als de Cipreswolfsmelk bloeit en wat later in het seizoen het Stijf havikskruid delen van de tuin in een gele gloed zet, dan zal je je verbazen over de insectenrijkdom met hun ongelofelijke kleurspectrum. Maar als de zon even de andere kant op kijkt zijn ze ineens weg. Spoorloos.

Vrij vroeg in het voorjaar inspecteren de eerste bezoekers het insectenhotel.

De grote algemeen voorkomende Rosse metselbij (foto rechts) is een van de eerste soorten van het voorjaar. Hij broedt graag in het insectenhotel en kiest daarvoor de grootste gaten of holle rietstengels uit. Daar is een zeker risico aan verbonden want de Grote bonte specht, bij ons altijd in de buurt, kan zo makkelijk bij zijn snackje komen. Heel wat voorgeboorde broedholletjes hebben ze al opgehakt. Zo gaat dat in de natuur.

Bezoekers die in toenemende mate gebruik maken van de diensten van ons insectenhotel zijn Tronkenbijtjes. Het zijn zeer bewegelijke diertjes (4-11 mm) en volkomen ongevaarlijk. Van nature broeden ze in holle stengels en in dood hout. Dan is de stap naar een insectenhotel niet groot. In een zonnige tuin hebben ze een duidelijke voorkeur voor een goed geplaatst insectenhotel. Op een zonnig moment zie je ze vaak bij tientallen tegelijk rond de nestopeningen zwermen. Het is heel leuk om ze van nabij te bestuderen, ze zijn niet lastig en trekken zich niets van je aan. Voor hun broedhol hebben ze stuifmeel nodig, bij voorkeur van composieten. Ze kruipen langs en tussen tussen de meeldraden om met hun buikschuier zo veel mogelijk stuifmeel te verzamelen. Met de buit vliegen ze naar huis, in dit geval een holte in het insectenhotel. Als de eieren zijn gelegd verzegelen ze de nestopening.

Een wilde bijensoort die veel lijkt op de Tronkenbij is de Klokjesbij, die ook gebruik maakt van het insectenhotel. De buikschuier van de Tonkenbij is geel en die van de Klokjesbij wit. Beide soorten gebruiken stuifmeel, zandkorrels en boomhars om de nestopening af te te sluiten.

Links: Vrouwtje Tronkenbij verzamelt stuifmeel met haar buikschuier.

Links: Nest van het voorgaande jaar wordt schoongemaakt voor een nieuwe generatie Tronkenbijen.
Rechts: Verzegelde nestopening.

Goudwesp in de volle zon.

Ons insectenhotel trekt ook parasitaire soorten aan. We zien er soms onschuldige ogende beestjes rondscharrelen die geïnteresseerd toekijken hoe andere wilde bijen hun hotelkamers inrichten en er eieren leggen. Wilde bijen zijn toegewijde ouders die hun nageslacht de best mogelijke start in het leven willen geven! Er zijn al zo veel bedreigingen. Maar die toeschouwers zijn zo onschuldig niet. Ze wachten op het beste moment om in te breken om er hun eigen eieren stiekem bij te leggen. Vanwege hun gedrag worden ze wel Koekoeksbijen genoemd. Eenmaal uitgekomen vreten de parasitaire larven het levende broed van hun gastouders op.

Een parasitaire soort die we regelmatig bij het insectenhotel tegen komen, is de Gewone goudwesp (Foto boven links en rechts). Op het eerste gezicht lijkt het een vrij kleurloos en onopvallend beestje, maar wacht tot hij in direct zonlicht komt! Dan iriseren zijn kleuren fel op en kijken we naar een stralend juweel met metallic groen, rood en blauw. De Goudwesp is op dat moment wat mij betreft het mooiste insect dat we in Nederland kennen!

Wie de Hongerwesp ziet (10 soorten waarvan 7 zeldzaam) kan zich iets bij die naam voorstellen. Het is een merkwaardig gevormd anorexia-achtig insect met een zeer lange legboor. Opvallend is dat het achterlijf vast zit aan de bovenkant van de borst. Vliegen doet hij uiterst fragiel en stuntelig, wat doet denken aan machteloos gezwef.

De muurwesp is een sluipwesp die wat weg heeft van een alledaagse wespesoort. Het beest vangt rupsen van nachtvlinders en sleept die naar een stenen- of houten holte om deze samen met een ei in te metselen. Zijn eigen parasiet is de Goudwesp.

Hongerwesp.

Muurwesp.

De grote ogen van een belangstellende.

Agrarische ondernemers uit Blaricum organiseren op zondag 5 september de 'Fietstocht van Erf tot Meent'. De tocht is van 11.00 tot 16.00 uur. Start in het Oude Dorp bij zorgboerderij 't Werckpaert en voert via diverse bezienswaardigheden naar de Bijvanck en de Blaricumse Meent. Deelnemers kunnen desgewenst op ieder gewenst punt in de route starten. De organisatoren zorgen voor nadere gegevens in de lokale en sociale media en voor folders. In de route zijn ook bijenschans Steegland en onze Gooise Heemtuin opgenomen, waar de werkgroep IVN Heemtuin Educatie present zal zijn en samenwerken met de imkers.

Als IVN-werkgroep Heemtuin Educatie hebben we een voorlichtende taak. Dat doen we vooral vanuit de heemtuin. Door middel van deze blog maar ook op facebook houden we belangstellenden (onregelmatig) op de hoogte van de ontwikkelingen in de heemtuin waar altijd wat valt te beleven. Graag tot de volgende blog, dan vertel ik verder!

Heemtuin blog

Tekst en fotografie Wouter Nugteren

Eind mei/begin juni

Na mijn vorige heemtuinblog is er geruime tijd verstreken. Ook de natuur deed kalmpjes aan. Het was te koud voor de tijd van het jaar volgens de weermensen op de tv. De groeiontwikkeling in de tuin bleef inderdaad weken achter bij vorig jaar. Wie spreekt nu nog over opwarming van de aarde...? En dan die regen? Tijdens de on-Nederlandse droogte van de afgelopen jaren moesten we de waterpartijen vrijwel wekelijks bijvullen om ze voor droogvallen te behoeden. Tot nu toe hebben we er geen omkijken naar gehad.

Dit voorjaar deed denken aan het normaal van jaren terug. Het was het weertype Jantje lacht en Jantje huilt. Ofwel afwisselend een kort zonnetje gevolgd door een pittige regenbui. Je wist nooit

waar je aan toe was. Dan volgde de vraag gaan we woensdagochtend gewoon in de tuin werken of niet? In de praktijk lieten we het zelden afweten. Soms stond de drijfnat geregende tuin bij aankomst in prachtig zonlicht, waarbij het jonge groen onwaarschijnlijk helder oplichtte. Dat was dan even genieten. Tijdens die korte lichtexplosies lieten de vogels zich uitbundig horen. Maar bij de onherroepelijke regenbui direct daarna dimden ze direct!

In de maanden april en mei maar vaak langer, doorloopt de heemtuin gewoonlijk een 'gele fase'. Die periode wordt gekenmerkt door opmerkelijk veel geel bloeiende plantensoorten zoals Brem, Stekelbrem, Gaspeldoorn, (het heerlijk geurende) Cipreswolfsmelk, Dotterbloem, Paardenbloem, Gele dovenetel, Muizenootje, Stinkende gauwe, Hartbladzonnebloem en na een onderbreking, rond augustus het overvloedig aanwezige Schermhavikskruid. Met Schermhavikskruid hebben we een 'liefde-haat' verhouding, want de soort breidt zich ongewenst uit tot overal in de tuin. Niet in bedwang te houden! Vorig jaar hebben we voor de zekerheid zo veel mogelijk bloemen verwijderd kort voor ze tot zaadvorming konden komen, maar dat heeft niet veel opgeleverd. Op de Leemhelling blijft Schermhavikskruid welkom, elders steken we ze zo veel mogelijk uit de grond. Schermhavikskruid is volgens de Atlas Noord-Hollandse Flora een algemene soort voor het midden van het land en dan met name het Gooi. Als ze straks op de Leemhelling in bloei staan zie je een geel veld vol af en aan vliegende vlinders en bijen. Om je op te verheugen.

Gaspeldoorn kan slecht tegen vorst en komt van nature beperkt voor in het Gooi. Met de huidige warme winters gedijen ze steeds beter en dan zie je ze, vooruitlopend op het voorjaar, al heel vroeg bloemen dragen. Met winterrust heeft Gaspeldoorn weinig op. De struiken in de heemtuin zijn dit jaar halfdood uit de winterkou gekomen en zagen er slecht uit. Dan kan je maar een ding doen en dat is verjongen door ze stevig te snoeien en dan met rust te laten. Binnen twee weken kwamen uit het ogenschijnlijk morsdode hout tal van veelbelovende friscgroene stekelige sprietjes tevoorschijn. Volgend jaar kunnen we weer genieten van volop bloeiende Gaspeldoorns.

Afgelopen najaar hebben we als proef een deel van het Vlak en een aantal plekken op de Humushelling afgeplagd en ingezaaid met een bloemrijk graslandmengsel. We proberen zo een grotere variëteit aan inheemse bloemen en kruiden bevorderen. De zaden waren van de best mogelijke biologische kwaliteit. In het gebruikte zaadmengsel zaten liefst 27 inheemse soorten. We wachten de ontwikkelingen vol interesse af.

Boekweit heeft het vorig jaar goed gedaan op ons “boerenlandje” op de Humuswal. We hebben het opnieuw ingezaaid, maar nu vermengd met Huttentut. In het Gooi was het Boekweit eeuwenlang een traditioneel landbouwgewas uit de Duizendknoopfamilie. Van de driehoekige zaden werd meel gemaakt. Er zijn nog enige akkertjes over waar het gewas uit nostalgische overwegingen in ere wordt gehouden. Huttentut is een olierijke plant met gele bloemen, die graag door bijen worden bezocht vanwege de overvloedige nectar. De olie werd vroeger gebruikt voor lampen, als spijsolie of als smeermiddel. De stengels waren geschikt voor het maken van bezems. In onze tijd is er enige belangstelling geweest voor toepassing van Huttentutolie als biodiesel. In 2009 vloog een passagierstoestel van KLM succesvol met huttentut-kerosine in een van de vier motoren.

Ieder werkdag sluiten we af met het invullen van de inventarisatielijst. Dat leidt tot een mooi overzicht van wat de tuin biedt. Op 14 april noteerden we bijvoorbeeld: Bleeksporig bosviooltje, Bosanemoon, Boswilg, Cipreswolfsmelk, Dotterbloem, Gaspeldoorn, Gewone veldbies, Gewoon speenkruid, Grote veldbies, Heermoes, Kleine maagdenpalm, Kleine veldkers, Paardenbloem, Parse dovenetel, Roze winterpostelein, Sleedoorn, Vingerhelmbloem, Vogelmuur, Wilde hyacint, Witte klaverzuring. Een aantal van deze soorten is intussen uitgebloeid met de belofte om volgend jaar terug te komen. Andere soorten namen stilzwijgend hun plaats in, zoals bijvoorbeeld Brem, Stekelbrem, Gewoon reukgras, Zomereik, Pinksterbloem en Pilzegge, die op hun beurt ook werden vervangen. De natgeregende tuin toonde na de warme dagen van eind mei-begin juni een ongekende groenspurts.

We hebben een prachtige wilde plantentuin maar als natuurliefhebbers kijken we graag wat ruimer om ons heen. Naar het insectenhotel bijvoorbeeld. Met wat geluk en geduld hebben de fotografen onder ons prachtige plaatjes van bewoners kunnen scoren. De wilde bijen zijn klein en bewegelijk en daardoor lastig te determineren, maar de app Obsidentify op de telefoon helpt een handje.

Identificatie lukt meestal met behoorlijk grote zekerheid. De meest waargenomen soorten van april/mei waren de Gewone sachembij en de Rose metselbij.

Op een stuk hout onder het insectenhotel had zich een zwam gemeld die de herfst niet kon afwachten: de Gewone boomwrat.

De heemtuinvrijwilliger die op een lente- of zomerochtend eerder dan de anderen de tuin betreedt komt kan in de regel genieten van een ongehoorde vogelzang. Trouwe bezoekers zijn Vink, Zwartkop, Winterkoning, Tjiftjaf, Fitis, Zanglijster, diverse mezen, Roodborstje, Grote bonte specht, Boomklever en Boomkruiper. De Koekoek is regelmatig te horen. Verrassende maar eenmalige gasten waren een Goudvink, een Appelvink en een paartje Bonte vliegenvangers die drukdoende waren met nestmateriaal. Vermoedelijk hebben ze een nest in de omgeving.

Onvindbaar verscholen ergens nabij de Libellenplas broedt waarschijnlijk een Wilde eend. Vorig jaar zat het vrouwtje daar ook en werden we blij verrast door een beweeglijke kluwen van pluizige eendenpulletjes.

In een nauwelijks te vinden kommetje in een dik pak dode bladeren, had een Roodborstje haar nest gebouwd. Zij liet ons dicht naderen maar vluchtte tenslotte toch weg. Zodra het haar veilig leek kwam ze terug en daar zat ze dan, perfect gecamoufleerd tussen de bladeren, bovenop de zes eieren die nog moesten uitkomen. Twee weken later troffen we het nestje leeg aan. Geen jongen, geen sporen van braak, zelfs geen lege eierschalen te zien. We nemen aan dat het nest is leeggeroofd door een vaste bezoeker van de tuin, 'onze' eekhoorn.

De eieren in het buizerdnest in het bos naast de heemtuin zijn uitgekomen. We zien hoe het ouderpaar met prooi in de snavel een luchtbrug naar de hongerige jongen in het nest onderhoudt. Zo nu en dan laten de jongen zich even zien als ze met hun vleugels slaan.

De Vogelwerkgroep het Gooi is voornemens om ze te ringen. Dat zal een spannende en niet ongevaarlijke klus worden want het nest zit vrijwel onbereikbaar in een hoge eik.

Agrarische ondernemers uit Blaricum organiseren op zondag 5 september de 'Fietstocht van Erf tot Meent'. De tocht start om 11.00 uur in het Oude Dorp en gaat via diverse bezienswaardigheden naar de Bijvanck en de Blaricumse Meent tot de sluis bij het Gooimeer en terug. Deelnemers kunnen op ieder gewenst punt in de route starten. De organisatoren zorgen voor nadere gegevens in de lokale en sociale media. In de route zijn enkele oude boerderijen opgenomen, de Vitustuin, de bijenschans Steegland en onze Gooise Heemtuin, waar de werkgroep IVN Heemtuin Educatie present zal zijn en samenwerken met de imkers.

Als IVN-werkgroep Heemtuin Educatie hebben we een voorlichtende taak. Bloeiende planten worden wekelijks geïnventariseerd, met steeketiketten gemarkeerd en de soort wordt op het grote notitiebord bijgeschreven. De heemtuin is een educatief project en bezoekers stellen deze toelichting op prijs. Door middel van deze blog maar ook op facebook houden we belangstellende (onregelmatig) op de hoogte van de ontwikkelingen in de heemtuin. Er valt veel te genieten in de Gooise heemtuin. Geniet met ons mee! Graag tot ziens.

Heemtuin blog

Voorjaars ontdekkingen in de heemtuin.

Woensdagochtend 24 maart. Het is eindelijk lente en start van ons werkseizoen. De zon straalt en de warmte is aangenaam. Het is fijn om elkaar na de winterstop weer te ontmoeten en als werkgroep samen van de tuin te genieten. Voor dat we aan het werk gaan doen we een kleine verkenning door de tuin die aanvoelt als thuiskomen. We hebben er zin in.

De natuur loopt dankzij koude dagen en de winterse periode in februari twee weken achter op vorig jaar. Toch staan tal van voorjaarssoorten (windbestuivers) volop bloei. Het zijn stinzenplanten die behoren tot een groep knolgewassen waarvan de voorouders vanaf de 16 eeuw in Friesland zijn

geïntroduceerd en voor de sier geplant rond landgoederen en kastelen (stinzen). Stins is een oude Friese naam voor een stenen versterking. Stinzenplanten verwilderen gemakkelijk en zijn inmiddels zo ingeburgerd dat je ze wel inheems kan noemen. In vrijwel iedere Nederlandse tuin kom je ze tegen. Ook in ons voorbos doen ze het goed. De eerste bloeiers zijn krokus, sneeuwvlokje, lenteklokje, wilde narcis, vingerhelmbloem en bosanemoon. Ze bloeien vroeger dan de meeste andere planten in de tuin.

We lopen ons rondje door de tuin. Het is overduidelijk voorjaar. Citroenvlinders, dagpauwogen en een gehakkelde aurelia's fladderen als gevleugelde bloemen rond. We zien hoe dikke koninginnen hommels naar nestgelegenheid speuren. Bijen van de naastgelegen bijenschans komen massaal in onze waterpartijen drinken. Vaak raken ze daarbij te water, maar gelukkig zijn ze meestal in staat om op eigen kracht op het droge te komen. Veel bos- en tuinvogels ontmoeten elkaar in en om de tuin. Hun zang is in het vroege voorjaar indrukwekkend. Zo te zien hebben ze mospartijen geplunderd om aan zacht nestmateriaal te komen. We zien en horen kool- pimpel- en staartmezen, hout- en holenduiven, roodborstjes, boomklevers, zanglijsters, buizerds, tjiftjaffen. Noem maar op. Grote bonte spechten zitten elkaar heftig achterna in de bomen. Felrode veren knallen in de zon. Zo nu en dan reageren ze even af met een wilde roffel tegen een boom. In de lucht maakt een paartje buizerds elkaar het hof. Hoog in een nabije eik hebben ze een nest gebouwd. De vogels hebben het zo druk, druk, druk!

De nestkast in het achterste bos is opnieuw in trek. Voor de tweede jaar op rij wordt het bewoond door een paartje holenduiven. De vogels kijken ons nieuwsgierig aan maar blijven zitten. Op het plankje onder de vleermuizenkast zien we iets merkwaardigs: geen uitwerpselen van een vleermuis zoals je zou verwachten, maar die van een vogel. Gezien de dikke stapel overnacht een kleine vogel in die smalle nauwe ruimte. Maar hoe komt hij erin? We houden het maar op een boomklevertje.

Vrijwel elk voorjaar hebben we een nest wilde eenden in de heemtuin. Pa en ma en hun dozijn kleintjes verblijven dan enige tijd in de Libellenplas om dan spoorloos te verdwijnen. Veilig is de heemtuin niet voor ze, helaas. Vorig jaar werd een woerd door een havik gepakt. Nu zien we aan de rand van de wel een berg veren. Aan bloedsporen op de schacht van de veren is te zien de vogel net is gepakt en geplukt. Deze keer heeft een vrouwtje het leven gelaten. Op de bodem van de wel ligt een ei. Ik vis het op en heb een schaalloos eendenei in handen. Het ziet hard gekookt uit en zo voelt het ook aan. Thuis gekomen heb ik uitgezocht wat hiermee aan de hand zou kunnen zijn. Het blijkt een windei te zijn. Windeieren kunnen ontstaan door een tekort aan calcium in voedsel. Het lichaam van de vogel bevat dan te weinig kalk om de schaal van het ei te kunnen vormen. Maar de oorzaak kan ook het gevolg van stress zijn. In overvolle kippenhokken komt dat regelmatig voor. Een andere mogelijkheid is het zogenaamde Egg Drop Syndrome, een infectie door een bepaald type virus. Omdat de inhoud van het ei (eiwit, dooier enz.) alleen omhuld wordt door het binnenste en buitenste eivlies is het ei min of meer elastisch en niet levensvatbaar.

Tot zover ons verkenningsrondje door de tuin. Nu moet er gewerkt worden want er is veel te doen. Het dikke tapijt van dode bladeren en eikels op de grond moeten we afvoeren om licht te geven aan de planten er onder. Daar zullen we de komende woensdagochtenden onze handen vol aan hebben.

Als IVN-werkgroep hebben we een voorlichtende taak. Bloeiende planten worden wekelijks geïnventariseerd, met steeketiketten gemarkeerd en vervolgens op het notitiebord bijgeschreven. De heemtuin is een educatief project en bezoekers stellen deze toelichting bijzonder op prijs.

Er is veel te genieten in de Gooise heemtuin. Geniet mee! Graag tot ziens.

Werkgroep IVN Heemtuin Educatie
wouter-nugteren@ziggo.nl

Fotografie Wouter Nugteren